

SKUODO SAVIVALDYBĖS VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS KULTŪRINĖ KOMUNIKACIJA KAIMO BENDRUOMENĖSE

Daiva Janavičienė

Klaipėdos universitetas

Anotacija

Straipsnyje analizuojama Skuodo rajono kaimo vietovių bibliotekų kultūrinė komunikacija, vykstanti tarp bibliotekininko (pasireiškiantį per kultūrinių paslaugų teikimą) ir vietos bendruomenės (priimančios siunčiamą informaciją). Analizuojami rajono bibliotekos tinklo struktūriniai pakitimai, komentuojama reorganizacijų įtaka kultūrinei veiklai. Identifikuojamos pagrindinės kliūtys ir problemos gerinant kultūrinės kaimo bendruomenėms teikiamas paslaugas.

Pagrindiniai žodžiai: kultūrinė komunikacija, kaimo vietovės, Skuodo savivaldybės viešoji biblioteka, kultūrinės paslaugos, kaimo bendruomenė.

Įvadas

Ekologinio gyvenimo sampratos plėtra visuomenėje turi įtakos nuomonės apie kaimo vietoves kaitai. Gyventi kaime vis dažniau reiškia ne finansinį ar intelektualinį negebėjimą įsikurti mieste, o tikslingą apsisprendimą ieškant geresnių gyvenimo sąlygų – švarios gamtos, neužteršto oro, natūraliai gaminamų produktų. Neatsitiktinis, tinkamu laiku yra naudingas mokslininkų žvilgsnis į šio pobūdžio problemas. Kaimo plėtra suvokiama kaip kaimo kokybės gerinimas tausojančiomis, prižiūrint ir tinkamai panaudojant gamtos ir kultūros išteklius (Ališauskas, Jakienė, Jankauskienė, 2007). Kaimiškujū vietovių plėtros galimybes diktuoja naujosios verslo plėtros tendencijos, europinės integracijos ir globalizacijos poveikis (Jasaitis, 2008). Ypatinga vieta turi būti skiriama kultūrinio gyvenimo plėtrai vietos bendruomenėse. ES inicijuojami verslo, ūkininkavimo ir ypač kaimo turizmo plėtros projektai paprastai yra plėtojami atvykstančiųjų iš miesto iniciatyva. Paslaugos teikiamos atvykstantiems pramogautojams, o patiems neurbanizuotų vietovių gyventojams kyla grėsmė apsiriboti paprasčiausių paslaugų tiekėjų vaidmeniu. Šiame kontekste vis svarbesnė tampa visus metus ir visais laikotarpiais kultūrinės paslaugas vietos gyventojams teikianti biblioteka.

Tyrimo problema ir aktualumas. Viešųjų bibliotekų veikloje svarbi kultūrinė funkcija. Biblioteka – viena labiausiai Lietuvos kaimo vietovėse paplitusių institucijų, darančių įtaką vietos bendruomenių kultūros puoselėjimui. Bibliotekos institucinis modernėjimas

siejamas ne tik su jos informacinės funkcijos plėtra, bet ir su bendruomenėms aktualių kultūrinių paslaugų plėtra. Kaimo vietovėse tai pasireiškia kaip įvairūs kultūriniai renginiai arba bibliotekos darbuotojų iniciatyva organizuojama kultūrinė komunikacija, tiesiogiai orientuojama į šių bendruomenių poreikius. Straipsnio aktualumas remiasi gana plačiai paplitusia nuomone, kad kaimo vietovėse nepakanka aukštos kokybės kultūrinių paslaugų vietos bendruomenei. Tyrimo problematika analizuojama Skuodo rajono bibliotekų tinklo veiklos pavyzdžiu. Tai – viena toliausiai nuo kultūrinių ir intelektualinių Lietuvos centrų nutolusi vietovė. Tikėtina, kad joje organizuojama kultūrinė veikla yra svarbi, nes suteikia vietos bendruomenei realias galimybes tiesiogiai dalyvauti kultūrinėje komunikacijoje.

Objektas – Skuodo savivaldybės viešosios bibliotekos kaimo vietovių filialų kultūrinė veikla 2003–2008 m.

Tikslas – išanalizuoti įvardytos bibliotekos tinklui priklausiančių kaimo vietovių filialų struktūros kaitą po Lietuvos nepriklausomybės atgavimo ir pagrindinės kultūrinės veiklos aspektus 2003–2008 m.

Uždaviniai: 1) suformuoti bibliotekos organizuojamos kultūrinės komunikacijos sampratą; 2) išanalizuoti Skuodo savivaldybės bibliotekos kaimo vietovių filialų geografinio išsidėstymo kaitą, Lietuvai atgavus nepriklausomybę (1990–2008 m.); 3) įvardijus svarbiausius šioje vietovėje kultūrinės bibliotekų veiklos aspektus, išanalizuoti Skuodo savivaldybės bibliotekos kaimo vietovių filialų kultūrinę veiklą 2003–2008 m. ir nustatyti analizuotos veiklos pagrindines tendencijas ir suformuoti pasiūlymus situacijai pagerinti.

Teoriniai tyrimo pagrindai

Bibliotekos organizuojamos kultūrinės komunikacijos bendruomenėse samprata. Bendroji komunikacijos teorija apima dvi pagrindines kryptis: 1) pranešimų perdavimo ir 2) reikšmių kūrimo bei keitimosi jomis (Fiske, 1998). Bibliotekos teikiamos paslaugos bendruomenei kuria abipusės komunikacijos modelį: biblioteka skleidžia bendruomenei aktualią informaciją, tikėdamasi grįžtamojo bendruomenės ryšio – daly-

vavimo organizuojamoje veikloje, pasisakant apie tai, kaip skleidžiama informacija patenkina jų lūkesčius ir poreikius. Taip sudaromos galimybės koreguoti linijinės komunikacijos modelį. Kartu vietos bendruomenėse kuriama kultūrinė aplinka, formuojasi nauji suvokimai, semantiniai ženklai, poreikiai. Šių dviejų komunikacijos procesų vyksmas gali būti įvardijamas kaip kultūrinė komunikacija.

Meškio teigimu, šiuo metu vyrauja keletas požiūrių į kultūrą: 1) kultūra kaip dvasinių ir intelektualinių bei materialinių vertybių visuma; 2) kultūra – tai komunikacijos forma, būdinga tam tikrai žmonių grupei (Meškys, 2007). Abu kultūros sampratos aspektus apima organizuojama kultūrinė bibliotekų veikla. Per teikiamas paslaugas biblioteka renka ir skleidžia kultūrinės vertybes, kartu formuoja kultūrinę vietos bendruomenės aplinką.

Vykdydama kultūrinės funkcijas, viešoji biblioteka plečia kultūrinį skaitytojų akiratį, formuoja jų estetiškes pažiūras ir skonį. Taip biblioteka įsilieja į bendrą kultūrinių institucijų būrį, kurios, vadybos teoretikų požiūriu (Fuchs ir Heinze, 2004), turėdamos komunikacijos tikslą, kaupia, apdoroja, plėtoja ir įgyvendina projektus socialiai aktualiomis temomis. Viešųjų bibliotekų kultūrinė funkcija pasireiškia per vertingų kultūrai įvairiose laikmenose fiksuotų dokumentų komplektavimą, tinkamą jų bibliotekinį sutvarkymą ir jų pagrindu organizuojamą skaitytojų aptarnavimą (Petuchovaitė, 2004).

Lietuvos kaimo vietovių bibliotekoms būdingų kultūrinės veiklos aspektų išskyrimas. 2008 m. atlikto tyrimo metu (Janavičienė, 2008) išskirti pagrindiniai viešųjų bibliotekų kultūrinės veiklos aspektai (žr. 1 lent.).

1 lentelė

Kultūrinės viešųjų bibliotekų veiklos aspektai

Bibliotekų kultūrinės veiklos aspektų raiška			
Tradicinės bibliotekinės paslaugos			Bibliotekų renginiai
Dokumentų fondo komplektavimo politika	Vertingų kultūrai dokumentų rekomendavimas, naudojant bibliografines priemones	Vertingų kultūrai dokumentų rekomendavimas, individualiai aptarnaujant skaitytojus	Tradiciniai bibliotekų renginiai: • žodiniai; • vaizdiniai; • kompleksiniai.
			Netradiciniai bibliotekų renginiai, organizuojami remiantis ne bibliotekoje sukauptu dokumentų fondu

Palaikydami nevienadienei kultūrai palankią dokumentų komplektavimo politiką, bibliotekininkai stengiasi bibliotekai užsakyti tikrai vertingus, laiko patikrintus ar ekspertų palankiai vertinamus dokumentus. Neretai sunku atsispirti populiarios, masinės kultūros poreikiams, kurie kaimo vietovėse yra pakankamai gajūs. Skleidžiant informaciją apie bibliotekose sukauptus dokumentus, propaguojamos vertingos, brandžios knygos. Diskutuojant apie paviršutiniškų, nors ir madingų knygų žalą, kuri ypač kenkia jaunų žmonių pasaulėjautos formavimosi laikotarpiu, sudaromos galimybės tobulėti, pažinti tikrąsias kultūrinės vertybes, atskirti jas nuo populiaraus niekalo.

Viena populiariausių kultūrinės komunikacijos priemonių kaimo vietovių filialuose – kultūriniai renginiai. Jų metu užmezgamas tiesioginis kontaktas tarp kultūros vertybių skleidėjų ir kultūros vartotojų, tiesiogiai keičiamasi informacija, formuojamas ar koreguojamas kultūrinis suvokimas. Kokia renginio forma – tradicinis ar netradicinis – vyrautų konkrečioje bibliotekoje, nėra itin aktualu. Svarbu, kad renginiu perduodama žinia (informacija) būtų priimta palankiai, atitiktų tą žinią priimančių poreikius, būtų jiems suprantamai perduota. Tyrimu (Janavičienė, 2007) konstatuota, kad išvardyti bibliotekų kultūrinės veiklos aspektai yra būdingi visoms viešosioms, kartu ir kaimo vietovių bibliotekoms. Konkrečios bibliotekos specifika sudaro renginių organizavimo apimtys, te-

matika, techninės bibliotekos galimybės. Daugelis pastebi, kad nedidelėse bendruomenėse veikianti biblioteka paprastai tampa kultūros centru. Lietuvos kaimo vietovių bibliotekoms būdinga kultūrinė veikla, pagrindinės problemos šioje srityje kyla dėl techninių ir finansinių veiklos galimybių: patalpų kokybės, menko finansavimo. Bendruomenės nariai paprastai mielai dalyvauja organizuojamuose renginiuose, naudojasi ir pagrindinėmis tradicinėmis bibliotekos teikiamomis paslaugomis. Ne vienas tyrėjas pastebi, kad šiuo metu kaime vyksta aktyvus bendruomenių kūrimosi procesas. Tai, pasak Kadžytės (Kadžytė, 2008), natūralus grįžimas prie žmonių bendravimą tūkstantmečiais sąlygojusių paprotinių kaimyniško sambūvio formų.

Tyrimo metodika

Remiantis išskirtais viešųjų bibliotekų kultūrinės veiklos aspektais, parengta anketa, kurios pagrindu apklausti Skuodo savivaldybės viešosios bibliotekos kaimo vietovių filialų ir metodinio skyriaus darbuotojai. Tyrimas vyko 2009 m. balandžio mėn. Papildomai analizei panaudota 1990–2008 m. bibliotekos žodinių ir statistinių ataskaitų informacija, individualios konsultacijos su šios bibliotekos darbuotojomis.

Tyrimas vyko keliais etapais. Pirmajame etape domėtasi bibliotekos istorija, jos kaimo filialų plėtra ir kaitos priežastimis, analizuoti geografiniai-struktūri-

niai bibliotekos tinklo pakitimai 1990–2008 m. Antrajame etape išdalyta anketa visiems SVB kaimo filialų darbuotojams. Remiantis surinktais duomenimis, analizuojami pagrindiniai kultūrinės veiklos aspektai 2003–2008 m. Trečiajame etape apibendrinami gauti rezultatai, tikslinta informacija, suformuluotos išvados.

Tyrimo rezultatai

Skuodo rajono bibliotekos Daukšių filialo bibliotekininkės Birutės Strakšytės duomenimis (Strakšytė, 2009), Skuodo viešoji biblioteka įkurta 1939 m. sausio 1 d. Nuo 1937 m. veikė valstybinės viešosios bibliotekos Mosėdyje ir Ylakiuose. Šiuo metu bibliotekos yra Skuodo SVB filialai. 1951 m. įsteigtos 5 kaimo bibliotekos, 1953 m. veikė 11, o 1958 m. – 18, 1959 m. – 28. Sovietiniais metais kaimo bibliotekų skaičius 1976 m. išaugo net iki 43 kaimo bibliotekų. 1953 m. duomenimis, kaimo bibliotekose dirbantys darbuotojai neturėjo net vidurinio išsilavinimo, o 1958 m. iš 18 bibliotekų jau buvo 17 darbuotojų su viduriniu išsilavinimu.

Po bibliotekų centralizacijos 1977 m. bibliotekų skaičius itin sumažėjo. Liko 23 Skuodo centrinės bibliotekos filialai. 1990 m. rajone siaurinamas viešųjų bibliotekų tinklas. 1992 m. Skuodo rajono savivaldybėje sujungiamas į vieną Švietimo ir kultūros skyrius, todėl jau 1993 m. 8 kaimo bibliotekos tapo mokyklų bibliotekomis. Pastarosios bibliotekos ilgai (kai kurios – iki šiol) dirba dvišaldystės sąlygomis – situacija nėra palanki nei profesinio tobulėjimo, nei paslaugų kaimo bendruomenėms teikimo atžvilgiu. Nors pastarasis aspektas yra traktuojamas skirtingai, išsiaiškinti jo privalumus ir trūkumus būtų galima atlikus naują tyrimą ateityje. Pasak SVB administracijos, kaimo gyventojų aptarnavimas sujungtame filiale ir jo dokumentų fondo komplektavimas nemažai priklauso nuo bibliotekininko sąžiningumo ir mokyklos administracijos geranoriškumo. Kita vertus, sujungta biblioteka turi daugiau galimybių kelti kvalifikaciją, nes šiais padaliniais rūpinasi viešoji biblioteka. Be to, bibliotekų darbuotojai gali dalyvauti ir mokyklų organizuojamose kvalifikacijos kėlimo kursuose. SVB Metodinio skyriaus vedėjos nuomone, fondų komplektavimas sujungtoje bibliotekoje yra labiau koordinuotas, nes bibliotekos darbuotojas turi galimybę išsamiau susipažinti su mokyklos bendruomenės poreikiais, bendrauti su dalykų mokytojais ir tas žinias taikyti dokumentų atrankoje. Lėšas fondų komplektavimui skiria savivaldybė, Kultūros bei Švietimo ir mokslo ministerijos, o jas pagal gyventojų, moksleivių ir skaitytojų skaičių tolygiai paskirsto viešoji biblioteka kiekvienam

sujungtam filialui. Panaikinus mokyklą ir sujungtam filialui tapus SVB kaimo filialu, jam lieka geriau sukomplektuotas fondas. Žinant, kad pagrindinę (bet ne vienintelę) šių filialų skaitytojų grupę sudaro mokiniai, su minėtu teiginiu galima sutikti. Tačiau akivaizdu, kad taip ignoruojamos kitos skaitytojų grupės.

1999 m. rajono valdžia reorganizavo viešąją biblioteką ir mokyklų bibliotekas į Skuodo viešąją biblioteką, pavaldžią savivaldybei. Visos bibliotekos (kaimo filialai, filialai, sujungti su mokyklų bibliotekomis ir vien mokyklų bibliotekos) tampa pavaldžios Skuodo SVB. Tais pačiais metais kai kurios pagrindinės mokyklos reorganizuojamos į pradines, todėl sujungtų bibliotekų skaičius mažėja, nes jos vėl tampa kaimo filialais. 2009 m. yra likusios 3 – Daukšių, Notėnų, Pašilės – sujungtos bibliotekos, tačiau 2008 m. savivaldybės sprendimu jos pervadintos į kaimo filialus, nors atlieka ir mokyklos bibliotekos funkcijas (komplektuoja ir tvarko vadovėlius ir kitą mokymuisi skirtą literatūrą).

2007 m. finansinius išteklius skirstant pagal mokinių krepšelius, vėl nutarta atskirti mokyklų bibliotekas. Tuo metu esanti bibliotekų struktūra apima viešąją biblioteką ir jai pavaldžius 16 kaimo filialų, 3 pagrindinės mokyklos bibliotekas, sujungtas su filialais, ir vieną miesto filialą. Visi, išskyrus Šliktinės filialą, turi prieigą internete ir yra sujungti į vieną Skuodo SVB kompiuterinį telefoninį tinklą. 17 filialų įsteigti viešieji interneto prieigos taškai (VIPT). Šiuo metu visi filialai yra šildomi, nors ir įvairiais būdais. Avarinės būklės patalpų jau nebėra, todėl visose bibliotekose gali vykti visavertis bibliotekos darbas.

Nepriklausomybės laikotarpis, nors ir neramus dėl struktūrinių pokyčių, daug prisidėjo prie kaimo ir mokyklų bibliotekų įvaizdžio gerinimo: remontuojamos, modernizuojamos bibliotekos, organizuojami renginiai, dalyvaujama įvairiuose vietiniuose, respublikiniuose ir tarptautiniuose konkursuose bei projektuose. Kaimo bibliotekose šiuo metu jau dirbama su bibliotekine LIBIS programa. Biblioteka savo tinklalapyje skelbia savo misiją: būti krašto žinių ir informacinės visuomenės kūrėja, švietimo ir kultūros poreikių tenkintoja, Žemaitijos ir Lietuvos kultūros atmintimi (Skuodo savivaldybės..., 2009). Ten pat nurodo ir institucinę misiją: Skuodo savivaldybės viešoji biblioteka siekia tapti modernia Žemaitijos krašte pirmaujančia biblioteka su optimaliu bibliotekų tinklu, fondais, šiuolaikinėmis technologijomis. Visi, apsilankę bibliotekoje, privalo gauti kuo daugiau įvairių paslaugų: informacijos, spaudinių, poilsio. Taigi institucija patvirtina, kad jai svarbūs skaitytojų poreikiai (taip pat ir kultūriniai).

1 pav. Skuodo SVB struktūra 2009 m.

Anketos išdalytos 18 Skuodo savivaldybės bibliotekos kaimo filialų darbuotojų, sugrįžo 16. Tyrimo duomenys buvo renkami konfidencialiai, todėl pateikiami apibendrintai, nesusiejant su konkrečiu filialu.

Respondentų ir etatų kaimo filialuose apžvalga. Skuodo SVB kaimo filialuose šiuo metu dirba 18 darbuotojų, ne kiekvieno filialo darbuotojas turi viso etato krūvį. Daugiau nei pusė jų (10 iš 18) dirba visu krūviu. Darbuotojų kompetencija – pakankama, net 85 proc. kaimo filialų personalo turi aukštesnįjį bibliotekinį išsilavinimą, du darbuotojai turi aukštąjį, vie-

nas – vidurinį išsilavinimą. Tik 15 proc. kaimo filialų darbuotojų yra jaunesni nei 40 m. Bendras etatų skaičius, skirtas kaimo filialams tiriamuoju laikotarpiu, tokios pat apimties, nors įvairuoja paskirstymu: kai kuriuose filialuose tiriamuoju laikotarpiu etato apimtis sumažėjo iki 0,75, kituose pakito nuo 0,5 iki 1 etato.

Pirmajame anketos klausimų bloke siekta išsiaiškinti, kaip bibliotekininkai išnaudoja komplektavimo galimybes, tenkindami skaitytojų poreikius, ar palai-ko grįžtamąjį ryšį kaip galimybę geriau iširti kultūri-nius poreikius.

2 lentelė

Bibliotekininkų pastangos atsižvelgti į aptarnaujamų skaitytojų kultūrinius poreikius

Visada atsižvelgiama į aptarnaujamos bendruomenės kultūrinius poreikius	7
Pagal galimybes, kai jas suteikia Komplektavimo skyrius	11
Skaitytojų kultūrinių poreikių aš neanalizuoju	0
Skaitytojų kultūriniai poreikiai yra aktualūs komplektuojant, tačiau galutinius sprendimus lemia finansinės galimybės	9
Filialų darbuotojai realiai nedalyvauja komplektuojant fondą	0
Rekomenduojami skaitymui, kultūrai vertingi dokumentai, jeigu skaitytojas to paprašo	12
Laikomasi neutralios aptarnavimo politikos, nieko nerekomenduojant, net skaitytojui paprašius	0
Rekomenduojami tikrai vertingi kūriniai	7
Rekomenduojama tuo metu populiarī literatūra	12
Skaitytojai rekomendacijų paprastai neprašo	0
Gražindami knygas skaitytojai nenori kalbėti apie jas	0
Skaitytojai visada noriai pasidalija mintimis apie perskaitytas knygas	12
Skaitytojai pasidalija mintimis apie knygas, jei bibliotekininkas to pasiteirauja	10
Skaitytojai gali išreikšti savo nuomonę apie perskaitytas knygas bibliotekoje vedamame skaitymo dienoraštyje	0

Analizuojant gautus duomenis, matyti, kad kaimo vietovių filialų darbuotojai supranta skaitytojų kultūrinį poreikių svarbą, tačiau realiai žino, kad galutinį sprendimą, komplektuojant literatūrą, lemia finansinės galimybės. Natūralu, kad centralizuotoje sistemoje pagrindinis vaidmuo dokumentų komplektavimo procese tenka ne filialų darbuotojams, o Komplektavimo skyriui. Nė vienas darbuotojų nenurodė, kad realiai nedalyvauja šiame procese. Tik 40 proc. apklausto personalo mano, kad jie visada atsižvelgia į aptarnaujamos bendruomenės kultūrinius poreikius – tai gana žemas rodiklis.

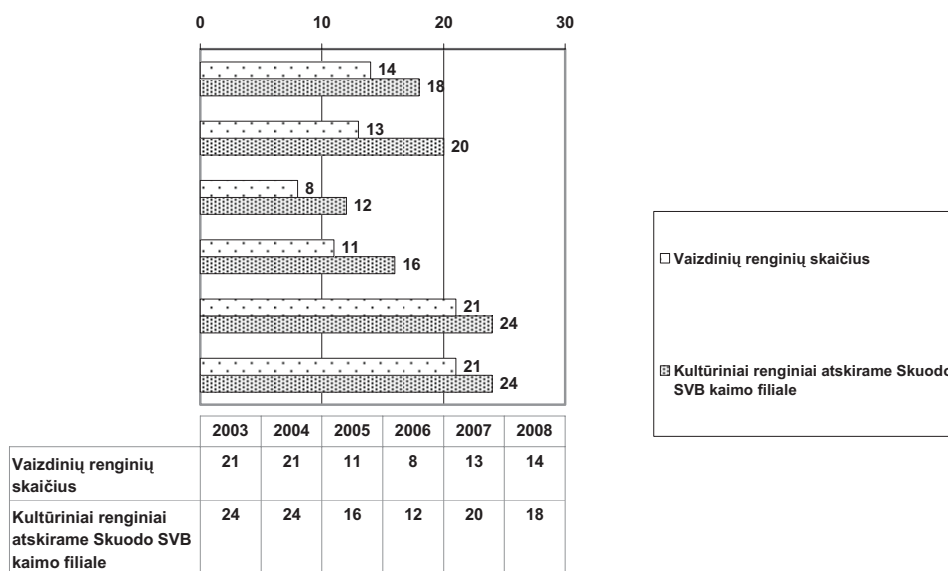
70 proc. respondentų patvirtino pagrindinį viešųjų bibliotekų skaitytojų neutralaus aptarnavimo principą, rekomenduodami skaitytojams kultūrai vertingus dokumentus, jei skaitytojas to pageidauja. Tačiau tiek pat apklaustųjų teigia, kad rekomenduoja šiuo metu populiarią literatūrą. Šis faktas nėra pozityvus, nes populiarią literatūrą retai galima priskirti prie iš tiesų kultūrai vertingų kūrinių.

Surinkti duomenys dar kartą patvirtina faktą, kad biblioteka – socialinė institucija, kurios veikloje svarbus asmeninis bendravimas. Visi apklaustieji tvirtina, kad skaitytojai linkę pasidalyti mintimis apie perskai-

tytas knygas. Daugelis apklaustųjų pažymi bibliotekiniško vaidmenį šiame procese (jis turėtų pasiteirauti, užmegzti dialogą).

Kitu klausimų bloku siekta išanalizuoti renginių skaičiaus dinamiką tiriamuoju laikotarpiu, suskirstant įvykusius renginius į pagrindinius tipus. Remiantis surinktais duomenimis, galima daryti prielaidą, kad kultūrinių renginių apskaita šioje bibliotekoje vyksta chaotiškai, nėra aiškiai nustatyti kriterijai, koks renginio tipas vyksta, kiek jų yra, kaip jie apskaitomi.

Taigi galima prielaida, kad duomenų išsisklaidymas gali reikšti ir neapibrėžtą situaciją, kas yra mokyklos, kaimo bendruomenės ar bibliotekos renginys, kurie jų yra apskaitomi ir kaip. Šios prielaidos daromos remiantis labai skirtingo diapazono kiekybiniais duomenimis, kuriuos pateikia respondentai. Todėl nuspręsta ne lyginti visus, o pasirinkti du tipiškus atvejus ir juos pakomentuoti. 2 pav. pateikiami vieno Skuodo SVB filialo duomenys apie įvykusius kultūrinius renginius tiriamuoju laikotarpiu.

2 pav. Kultūrinių renginių dinamikos atskirame Skuodo SVB kaimo filiale analizė (1 atvejis)

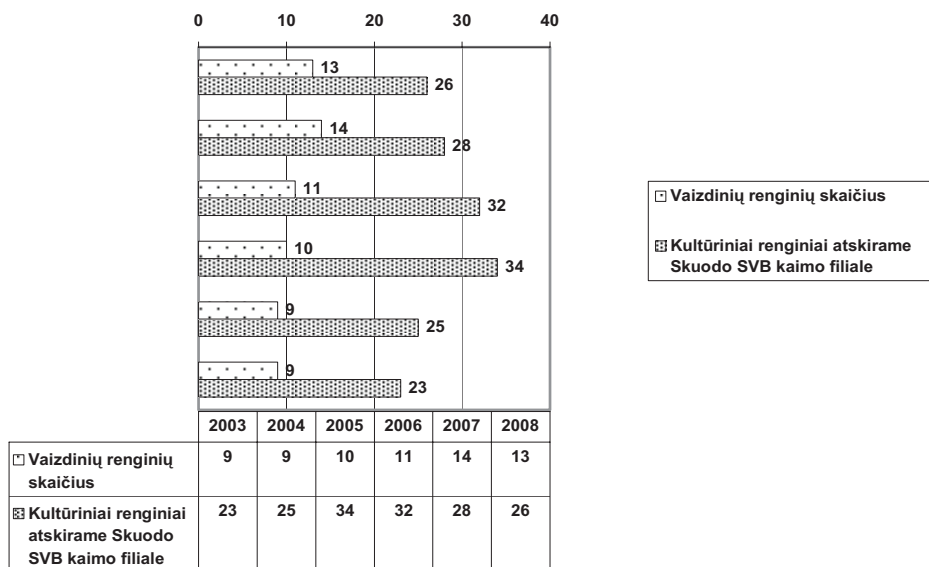
Duomenys rodo, kad tiriamuoju laikotarpiu kasmet bibliotekoje vyko vidutiniškai po 2 renginius kas mėnesį ar kas dvi savaites. Ryškus renginių skaičiaus sumažėjimas matyti 2006 m. 2008 m. dar nėra pasiektas ankstesnis lygis. Tai galėjo sąlygoti bibliotekos patalpų remontas ar kitos priežastys, kurios tyrime nebuvo analizuotos. Nepagrįstai atrodo to paties darbuotojo renginių tipų detalizacija. Čia nurodoma, kad per tiriamąjį laikotarpį vyko tik 2 kalendoriniai renginiai, 2 susitikimai su kūrybiškais žmonėmis ir 3 netradiciniai renginiai (iš viso 7), nors statistinėje analizėje jų iš viso priskaičiuojami 26. Darbuotoja nurodo, kad nemažai žodinių renginių yra skiriama vaikams (vidutiniškai po 3–4 per metus).

Visai kitokia situacija renginių skaičiaus dinamikoje matyti analizuodami antrąjį atvejį (žr. 3 pav.). Jame kaip tik 2006 m. pasižymi renginių gausumu (beveik kas antrą savaitę vykstantis nevaizdinis renginys). Nors šiame filiale renginių skaičius ėmė mažėti nuo 2005 m., kaip priešinga situacija anksčiau analizuotajam filialui. Galima tik spėlioti, kad galbūt renginiai iš vieno filialo persikeldavo į kitą, kai viename

jų buvo remontuojamos patalpos. Nors šiai prielaidai prieštarautų renginių lankytojų skaičiaus analizė, kuri pateikiama 4 pav. Grįžtant prie renginių dinamikos, šio kaimo filialo atveju vaidzinių renginių skaičius išlieka beveik tolygus, nors turi didėjimo tendenciją. 2003 m. ne kiekvieną mėnesį paruoštos parodos jau 2007 m. buvo ruošiamos dažniau nei kartą per mėnesį (13–14 parodų per metus).

Antruoju atveju analizuojamame filiale kasmet vyksta po vieną susitikimą su rašytojais, vidutiniškai po 10 ir daugiau kalendorinių renginių, po 1–2 vietovės žmonių kūrybos švenčių ir susitikimų su įvairiomis kūrybiškomis asmenybėmis. Maždaug kartą per mėnesį organizuojami renginiai vaikams.

Toliau pateikiami abiejų filialų pateikiami duomenys apie kultūrinių renginių lankytojų skaičių. Šie duomenys atspindi realų paslaugų poreikį, susidomėjimą jomis. Renginių gausa toje pačioje nedidelės apimties kaimo bibliotekoje galėtų reikšti tikrą tos bendruomenės domėjimąsi kultūra, arba netikslingas darbuotojų pastangas teikti bendruomenei nelabai reikalingas paslaugas.

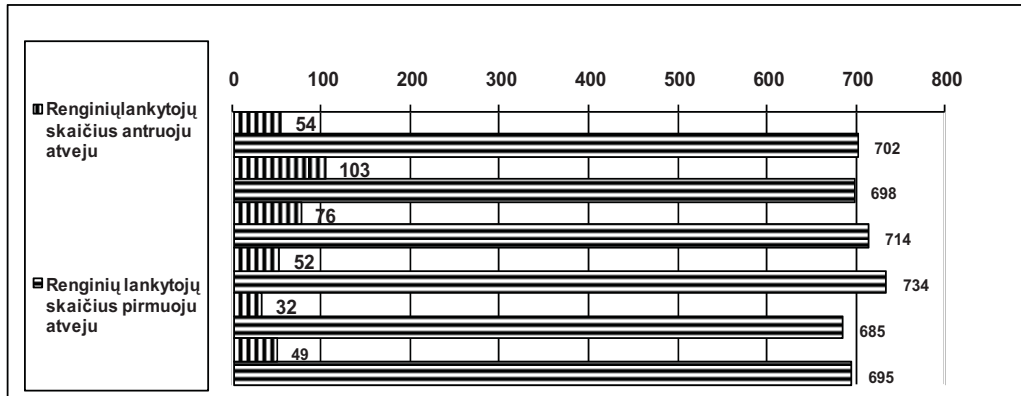

3 pav. Kultūrinių renginių dinamikos atskirame Skuodo SVB kaimo filiale analizė (2 atvejais)

4 pav. vaizduojama kultūrinių renginių lankytojų skaičiaus dinamika analizuojamuose filialuose. Iš pateiktųjų duomenų matyti, kad pirmojo analizuojamo filialo atveju renginiuose trūksta lankytojų (per metus jų daugiausia apsilankė 2007 m. – 103, t. y. apytiksliai 5 lankytojai per vieną renginį), nors toliau anketoje respondentė nurodo, kad šioje bibliotekoje yra popu-

liarūs tradiciniai žodiniai, kompleksiniai ir netradiciniai vaizdiniai renginiai.

Tačiau antrojo analizuojamo kaimo filialo atveju respondentė nurodo, kad per metus bibliotekos organizuojamuose kultūriniuose renginiuose vidutiniškai apsilanko beveik 700 žmonių (apie 28–30 lankytojų kiekviename renginyje).

4 pav. Kultūrinių renginių lankytojų skaičiaus analizė analizuojamuose Skuodo SVB filialuose

Antrojo analizuojamo filialo respondentė anketoje pažymi teiginius, kuriais išreiškia bendras mūsų šalies tendencijas, kad labiausiai populiarūs yra tradiciniai žodiniai ir netradiciniai vaizdiniai bibliotekų renginiai. Kiek keistai šiuo atveju vertinama, kad kompleksiniai renginiai (kooperuojant abu renginio tipus) bendruomenėje yra mažiau populiarūs.

Kitu klausimu anketoje siekta išsiaiškinti pagrindinių renginių tipų paklausą kiekviename kaimo filialų ir nustatyti, ar bibliotekos palaiko grįžtamąjį ryšį su renginių lankytojais, siekdami tobulinti teikiamas paslaugas.

Iš 2 lent. pateiktųjų duomenų matyti, kad nemažai kaimo filialų darbuotojų mano, kad renginių populiarumas jų vietos bendruomenėse yra vidutiniškas, netgi yra įvertinusių žemiausia reikšme. Tyrimu patvirtinama bendra tendencija, kad labiausiai yra vertinami tradiciniai kompleksiniai renginiai, bet šį teiginį balu „gerai“ įvertino tik 60 proc. apklaustųjų. Taigi galima prielaida, kad organizuojami renginiai neatitinka lankytojų poreikių.

Renginių paklausos Skuodo SVB kaimo filialuose analizė

Renginių tipų populiarumo vertinimas	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Neblogai	Nepopuliarūs
Tradiciniai vaizdiniai renginiai (įvairios leidinių parodos)	3	5	5	3	
Tradiciniai žodiniai renginiai (susitikimai, kalendorinės šventės ir pan.)	6	7	3	1	
Tradiciniai kompleksiniai renginiai (parodų atidarymas, personalijų kūrybos ir pan.)	1	9	4	1	
Netradiciniai vaizdiniai renginiai (dailės, fotografijų, rankdarbių parodos ir kt.)	4	8	2		
Netradiciniai žodiniai renginiai (susitikimai su kūrybiškais asmenybėmis, kurių dokumentų bibliotekose nėra, ir pan.)	3	4		2	3

70 proc. kaimo filialų darbuotojų teigia, kad kaimo bendruomenės yra atviros ir visada išsako savo teigiamus ar neigiamus atsiliepimus apie renginį. Tačiau tik 15 proc. iš jų pažymėjo teiginį, kad bibliotekoje yra sukurta sistema, kurioje galima anonimiškai palikti pastabas apie bibliotekos veiklą ir renginius, o vienas respondentas aiškiai pasisakė, kad tai nėra jo pareiga.

Skuodo rajono kaimo vietovių filialuose bibliotekos savo veiklą kooperuoja su kitomis toje vietovėje esančiomis kultūrinėmis institucijomis – įvairaus ly-

gio mokyklomis, kraštotyros muziejumi, neetatiniu kaimo bendruomenės aktyvu. Bendradarbiavimas vyksta ruošiant bendrus projektus, bendrai skleidžiant informaciją, kuriant scenarijus. Tai sudaro teigiamus kultūrinės veiklos aspektus, bet lieka neaiškus bibliotekos indėlis šioje veikloje.

Paskutiniu metu klausimu siekta nustatyti pagrindines problemas, kylančias teikiant kaimo bendruomenės kultūrinės paslaugas. 4 lent. pateikiami apibendrinti duomenys.

4 lentelė

Aktualiausių problemų, teikiant kultūrinės paslaugas SVB kaimo filialuose, analizė

Problemų įvardijimas	Surinktų balų skaičius
Kaimo bendruomenė abejinga bibliotekos teikiamoms kultūrinėms paslaugoms	9
Įdomūs renginių dalyviai nenoriai lankosi kaimo vietovėse	13
Blogos būklės bibliotekos paslaugos	9
Blogos kokybės techninė įranga	7
Bibliotekininkei trūksta žinių kultūrinėms paslaugoms organizuoti	4
Trūksta kaimo bendruomenės iniciatyvos, kokių paslaugų jie norėtų	19
Įdomiai paruošti renginiai trūksta finansinių išteklių	42
Bibliotekininkų nesuinteresuotumas, nes nuo to nepriklauso atlyginimo dydis	7

Vienbalsiai respondentai patvirtino, kad svarbiausia problema, teikiant geros kokybės renginius kaimo bibliotekose, yra finansinės kliūtys, tačiau gana nemažai balų surinko ir priekaištas kaimo bendruomenėms, kurios neišreiškia savo pageidavimų. 7 balus surinko teiginys, kad viena kliūčių, gerinant kultūrinę komunikaciją kaimo filialuose, ta, kad nuo šios veiklos intensyvumo nepriklauso bibliotekininko atlyginimas.

Išvados

1. Skuodo viešosios bibliotekos istorinė raida iki šiol turi įtakos struktūrinėms jos pakitimams. Nuolat vykstančios struktūrinės reorganizacijos, iki galo neišspręsta finansinė filialų priklausomybė – nėra pozityvūs veiksniai. Ši problema reikalauja įdomaus administracijos žvilgsnio ir griežtesnių ilgalaikių sprendimų.

2. Skuodo savivaldybės viešosios bibliotekos tinklo specifiką sudaro dviguba daugelio filialų priklausomybė – kultūros ir švietimo savivaldybės padaliniai. Kadangi nėra akivaizdaus funkcijų, finansavimo, apskaitos reglamentavimo, tai sudaro keblumų valdant tinklą visumoje. Šios problemos nesprendimas akivaizdžiai pasireiškia ir organizuojant kultūrinę veiklą.
3. Nemažai kaimo vietovių filialų personalo skaitytojams linkę siūlyti šiuo metu populiarią literatūrą. Tikėtina, kad šiuo klausimu reikėtų darbuotojams pagilinti žinias ir orientuotis į kitus, labiau kultūrinės vertybes puoselėjančius skaitytojų aptarnavimo kriterijus.
4. Kaimo vietovėse veikiančios filialai Skuodo rajone dažniausia nėra vienintelės kultūrinės paslaugas teikiančios institucijos. Tarp toje pačioje veiklos srityje veikiančių padalinių vyksta bendradarbia-

vimas, patirties pasikeitimas – tai įrodo kaime realiai veikiančią kaimynystės bendravimo tendenciją. Tačiau gilesnė bibliotekos kultūrinių paslaugų analizė parodė, kad čia dirbantys specialistai nėra patys linkę rodyti iniciatyvos, o daugiau norėtų priekaištauti bendruomenėms, kad šios neišreikšia savo poreikių. Šiuo atveju taip pat galima būtų pasiūlyti pagilinti žinias klientų aptarnavimo srityje ir keisti požiūrį.

5. Išsiskiria du kaimo vietovių filialų tipai, skirtingai traktuojantys organizuojamus kultūrinius renginius. Vieni filialai apskaito tik bibliotekoje organizuojamus, kiti – ir kaimo bendruomenėse, ir mokyklos bibliotekoje organizuojamus renginius kaip visumą. Tai sudaro gana didelę kiekybinę disproporciją. Šią problemą turėtų tinkamai reguliuoti bibliotekos administracija.
6. Kaimo vietovių bibliotekoje vykstanti kultūrinė komunikacija turėtų geriau organizuoti grįžtamąjį ryšį kaip kriterijų, pagal kurį biblioteka galėtų gerinti bendruomenei teikiamas kultūrinės paslaugas.
7. Neabejotinai viena pagrindinių kliūčių, organizuojant geros kokybės kultūrinius renginius ne tik kaimo vietovės bibliotekose, yra finansinių išteklių nepakankamumas, tačiau SVB kaimo filialų darbuotojams siūlytina atkreipti dėmesį ir į kitus šios veiklos gerinimo aspektus, visų pirma – į neformalų domėjimąsi vietos bendruomenės kultūriniais poreikiais, darbuotojų motyvaciją, tinkamai vykdomą veiklos apskaitą ir atsiskaitomybę už nuveiktus darbus.

D. Janavičienė

Cultural communication of Skuodas municipal public library to rural communities

Summary

The article deals with cultural communication of Skuodas region libraries located in rural areas that takes place between a librarian (it manifests in provision of cultural services), and the local community (receiver of information). Structural changes in the network of the region libraries are analyzed; influence of reorganizations on cultural activities is discussed. The main obstacles to and problems in improving of cultural services provided to rural communities are identified.

Living in a rural area increasingly more often means not a financial or intellectual inability to settle in town, but a focused determination in searching for better living

Literatūra

1. Ališauskas, K., Jakienė J., Jankauskienė, A. (2007). Gamtos ir kultūros išteklių panaudojimas kaimo plėtrai. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2 (9), 10–17. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
2. Fiske, J. (1998). *Įvadas į komunikacijos studijas*. Vilnius: Baltos lankos.
3. Fuchs, P., Heinze, T. (2004). *Kultūros vadyba: profesionalaus meno teorija ir praktika*. Vilnius: Tyto alba.
4. Janavičienė (2008). Kultūrinė veikla kaimo bibliotekose. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2 (11), 244–251. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
5. Jasaitis, J. (2008). Šiuolaikinio lietuviškojo kaimo vizijos kūrimas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2 (11), 15–27. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
6. Kadžytė, G. (2008). Kalendorinių papročių bei paprotinės teisės įtaka kaimo bendruomenių konsolidacijai. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2 (11), 268. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
7. Meškys, K. *Kultūra, kaip žinia: Nuo ženklo iki teksto: įvadas į semiotiką*. Vilnius: UAB „Ciklonas“.
8. Petuchovaitė, R. (2004) „Nematoma“ bibliotekų paslaugų pusė: politika, veiklos dinamika ir vadyba. *Meno aritmetika: kultūros vadyba Lietuvoje (straipsnių rinkinys)* (p. 98–123). Vilnius: Tyto alba.
9. Skuodo savivaldybės viešoji biblioteka [interaktyvus]. Prieiga internete: <<http://www.svb.lt/index.php?misija>> [žiūrėta 2009-06-30].
10. Strakšytė, B. (2009). *Skuodo SVB filialų įvaizdžio analizė* (bakalauro darbas). Klaipėda: Klaipėdos universitetas.

conditions – clean nature, unpolluted air, naturally made products. Opportunities for development of rural areas are dictated by the new tendencies of business development, impacts of European integration and of globalization. Special place must be given to the development of cultural life in local communities. In this context more and more important becomes a library that provides cultural services to local people all year round and at all periods.

The problem and the relevance of the research. Library is one of the most widespread institutions in Lithuanian rural areas that affects fostering of culture of the local communities. Institutional modernization of a library is related

not only to development of its information function, but also to ongoing development of cultural services. In rural areas, it occurs within the service to an individual reader and various cultural events. It can be identified as the library staff's initiative to organize cultural communication, directly focused on the needs of rural communities. Attitude that in rural areas there is not enough good quality cultural services forms the basis of this study. The study analyzes the problems in activities of network of Skuodas district libraries.

The aim of the research: To analyze the changes in structure of rural branches of the network of the said library after the restoration of independence of Lithuania and the main aspects of cultural activities in the years 2003-2008.

The objectives of the research: to formulate the concept of cultural communication organized by the library, 2) to analyze the changes in geographic positioning of rural branches of Skuodas municipal library after restoration of Lithuania's independence (1990-2008); 3) after naming of the most important aspects of cultural activities of libraries in this area to analyze cultural activities of rural branches of Skuodas municipal library in 2003-2008 and to identify the main tendencies of the analyzed activity and to formulate proposals for improvement of the situation.

With reference to the identified aspects of cultural activities of public libraries there was developed a questionnaire that was used to interview employees of methodological department of Skuodas municipal public library as well as employees of the library branches in rural areas. The research was carried out in April of 2009. In addition, for the purpose of the analysis there were used individual consultations with the employees of the library as well as information from library verbal and statistical reports of years 1990-2008.

The study took place in several stages: in the first stage the interest was in library's history, development of its branches in rural areas and reasons for change, the geographical-structural changes in the libraries' network during 1990-2008 were analyzed.

During the second stage all employees of rural branches of Skuodas Public Library were interviewed by using a questionnaire; with reference to the data collected the essential aspects of cultural activities in years 2003-2008 were analyzed. During the third stage, the results obtained we-

re summarized, information was revised, and conclusions were formulated. Skuodas municipal public library is in a constant structural reorganization, financial dependence of the branches has not been fully sorted. Specifics of the library network are in double dependency of a considerable part of the branches – they belong to Culture Department and to Education Department of the municipality. Since there is no clear funding of the functions and regulation of accounting, this creates difficulties in managing of the network. This problem is clearly seen in the organization of cultural activities. There were two types of branches in rural areas that have different approach to the organized cultural events. Branches of one type account only events organized at the library, and branches of another type also include events organized at the rural communities and at school's library as the whole. This creates a rather big quantitative disproportion; this problem should be better tackled by the library administration.

Quite a number of employees of the rural branches tend to offer to readers the currently popular literature, it is likely that employees should be raising awareness and knowledge regarding this issue and focusing on other reader servicing criteria that more cherish cultural values. The analysis of cultural services of the library showed that the library has no professionals who would tend to show initiative; instead most of them would like to reproach the communities that these do not express their needs. Again, the employees are suggested to deepen the knowledge of customer service and to change attitudes. The ongoing cultural communication in rural libraries should be better organized to get the feedback as the criteria by which the library could improve the cultural services to community. Undoubtedly, one of the main obstacles in organizing good-quality cultural events not only in the libraries of rural areas is the insufficiency of financial resources, but employees of rural branches of Skuodas Public Library are offered to draw attention to other aspects of the improvement of these activities, in particular - to an informal interest in cultural needs of the local community, employees motivation and the ongoing operational accountability for the work.

Keywords: cultural communication, rural areas, Skuodas public library, cultural services, local rural community.